

Ekološko zelenjadarstvo v Švici

Anamarija Slabe, Inštitutu za trajnostni razvoj

Na Inštitutu za trajnostni razvoj (ITR) se od svoje ustanovitve (1995) posvečamo razvoju ekološkega kmetijstva. Že deset let sodelujemo tudi s FiBL – Raziskovalnim inštitutom za ekološko kmetijstvo v Fricku, Švica. Pred dobrim letom dni smo postali tudi soustanovitelji združenja inštitutov za ekološko kmetijstvo FiBL International. Prvi razpis Švicarskega sklada v Sloveniji je bil za nas odlična priložnost, da pridobimo sredstva za poglobitev in nadaljnji razvoj sodelovanja s FiBL.

S FiBL zdaj s podporo Švicarskega sklada razvijamo program nadaljnjega sodelovanja pri raziskovanju in prenosu znanja. Hkrati smo poskrbeli tudi za izmenjavo znanja in izkušenj med slovenskimi in švicarskimi ekološkimi kmeti in strokovnjaki za ekološko kmetijstvo. Marca letos je strokovnjak s FiBL v Sloveniji predaval o ekološkem zelenjadarstvu ter obiskal več ekoloških kmetij. Avgusta je FiBL za ITR in manjšo skupino izkušenih slovenskih ekoloških zelenjadarjev pripravil strokovni program za poglobljeno izobraževanje o ekološki pridelavi in trženju zelenjave v Švici. V treh dneh smo se udeležili več predavanj, specializiranega seminarja in si ogledali šest ekoloških zelenjadarskih kmetij ter posestvo in prostore FiBL.

FiBL so leta 1973 kot zasebno ustanovo ustanovili ekološki kmetje, skupaj z znanstveniki. Glavna naloga FiBL je bila, da ekološkim kmetom, ki so jih država in inštitucije takrat obravnavale zelo mačehovsko, zagotavlja podporo v obliki raziskav in svetovanja. FiBL je danes v svetovnem merilu vodilni center za raziskovanje na področju ekološkega kmetijstva, ki zaposluje 130 strokovnjakov in deluje mednarodno. Na FiBL smo si ogledali laboratorije, raziskovalne rastlinjake, pa tudi vinograde, sadovnjake, trgovino z lastnimi pridelki in (ekološko) restavracijo. Program so popolnoma prilagodili našim željam.

Kmetje kot solastniki trgovskih sistemov

Najprej smo izvedeli, kakšen je pomen ekološke pridelave zelenjave v Švici. Švicarji na splošno dajejo prednost domačim živilom, četudi so ta dražja od uvoženih. Enako velja za ekoživila. Švicarski

ekokmetje so dobro povezani in zato tudi tržno uspešni. S trgovci se pogovarjajo skupinsko. Krovno združenje je Bio Suisse s 35 organizacijami člani – od regionalnih združenj ekoloških kmetov in biodinamičnih kmetov pa do FiBL. Skupaj Bio Suisse predstavlja približno 5.500 ekokmetij. Znak za švicarska ekoživila je »bio popek« (Bio-Knospe) s švicarskim nacionalnim križem, ki mu pridelovalci po želji dodajo še znak svojega združenja (npr. Demeter). Obiskali smo enega od COOP-ovih hipermarketov. COOP je vodilna švicarska veriga supermarketov in je posebej zanimiva zato, ker so njen ustanovitelj in še vedno glavni lastnik kooperative kmetov. Zato pri tržnih politikah uravnoteženo upoštevajo

tako potrebe kmetov kot kupcev oziroma trga, obenem pa vplivajo tudi na politike drugih trgovskih sistemov. COOP ima tudi posebne programe za pomoč in spodbudo ekološki pridelavi, ter sofinancira tudi raziskave FiBL.

Ekoživila v neposredni prodaji

Veliko večino ekoživil švicarski kmetje prodajo trgovskim sistemom, za nekatere pa je pomembno tudi neposredno trženje. Vendar pa so se tudi tu dobro organizirali in celo specializirali. Morda najdlje je šla biodinamična kmetija Bühler v Moosu/Thunstetten. Pod znamko BioBouquet so vzpostavili domišljeno neposredno prodajo prek dostave zabojčkov neposredno na dom. Kmetija prideluje zelenjavo na prostem in v rastlinjaku na približno 3,3 ha; poleg kmeta in kmetice sta zaposlena še dva sodelavca in dva voznika. Pridelujejo veliko vrst zelenjave, večjih težav pri pridelavi nimajo. Da kupcem zagotovijo zeleno pestrost, sodelujejo z 18 ekokmetijami iz regije, pa tudi eno italijansko. Poleg osnovne ponudbe zelenjave kupci lahko naročijo tudi kruh, jajca, meso idr. Izpopolnjen sistem računalniškega naročanja in sestavljanja zabojčkov kupcem omogoča individualno sestavo zabojčkov. Voznika z dvema kombijem razvozita naročeno prav do hišnih vrat. Načrtovanje dostave je zelo izpopolnjeno, da

so stroški (poraba časa in goriva) čim nižji. V skladu s tem oskrbujejo le gospodinjstva v oddaljenosti 30 – 50 km.

Z gospodom Gerhardom smo se pogovarjali dolgo in natančno, saj je domišljen sistem »zabojčkov« res zanimiv. Izvedeli smo, da je kmetija vrsto let gospodarila na meji preživetja, ker so prodajali na preveč različnih načinov in več vrstam strank, kar pa je pomenilo veliko časa in stroškov. Specializacija za dostavo na dom v omejeni oddaljenosti je bila, kot pravijo, »zadnji poskus«, ki se je na srečo izkazal za pravo rešitev.

Dva kmeta na eni ekokmetiji

Na kmetiji Brüederhof blizu Züricha sta nas sprejela dva kmeta. Prvi, lastnik kmetije, skrbi za poljedelstvo in krave molznice ter bioplinarno. Ker ni mogel obdelovati vseh svojih zemljišč, je del oddal družabniku, ki na prostem in v rastlinjaku prideluje zelenjavo. Kmetija pa deluje kot celota, saj se pridelava zelenjave dobro dopolnjuje z živinorejo. Pridelke prodajajo prek sistema naročniških zabojčkov. Oba kmeta sodelujeta že dolga leta in sta s partnerstvom očitno zelo zadovoljna.

Izvirno močvirsko tla v okolici kmetije so zato, ker se hitro ogrejejo, zelo primerna za zelenjavo (5 ha) in okopavine (3 ha krompirja). Za gnojenje poskrbijo s fermentirano gnojnico in kompostom ter z zelenim gnojenjem; vsaj tretjina zemljišč je pod zeleno odejo oziroma deteljno-travnimi mešanicami. Tudi sicer je lastnik prepričan, da je ohranjanje rodovitnosti tal v skladu z načeli ekološkega kmetijstva temelj uspeha. Njegova vizija pa presega ekokmetijstvo, saj je prepričan, da je treba tudi nasploh kar najbolj ohranjati naravne vire in podnebje; tudi zato je na kmetiji postavil bioplinarno. Je tudi zelo dejaven v združenju ekokmetov in v občinskem svetu.

Pionirji včeraj in danes

Kmetija Judith Aebli in Danija Liechtija v Ebmingu je bila ena prvih ekokmetij v Švici. Je vsestranska manjša kmetija z neposredno prodajo, brez živali. Navdušile so nas izjemno lepo oskrbovane njive na nekoliko nagnjenem terenu ter pestrost zelenjavnih in sadnih vrst. Lastnika pravita, da ta pestrost sicer prinaša več dela in zahteva več znanja, toda obenem nudi tudi več zadovoljstva, prav gotovo pa prispeva k temu, da težav s škodljivci skoraj ni. Pestrost še povečujejo s pasovi cvetočih enoletnic med njivami z zelenjavo in jagodičevjem.

Svojevrstni pionirji so tudi v Zaporih Wauwilermoos, kjer imajo lastno ekološko posestvo. To zapornikom omogoča raznoliko, zanimivo in zaradi stika z naravo tudi terapevtsko delo. Njihov izziv je, da poslujejo gospodarsko uspešno, a da obenem enako pozorno izpolnjujejo svoje socialne in okoljske cilje. Ekopridelke porabijo za samooskrbo, prodajo v lastni trgovini in za veleprodajo. V Wauwilermoosu smo se udeležili posveta o varstvu rastlin pri ekološki pridelavi zelenjave v rastlinjaki, ki ga je za švicarske ekokmete organiziral FiBL.

Čeprav smo bili navdušeni nad vsemi kmetijami, pa nas je res osupnila naša zadnja postaja, kmetija

Widacher v Malteru. Mladi kmet se je na kmetijo priženil iz Avstrije in očitno prišel na pravo mesto. Kljub velikosti posesti in zlasti izjemni pestrosti zelenjavnih vrst in sort nismo ne na prostem ne v nobenem od številnih rastlinjakov našli nobene pomanjkljivosti. Vse rastline so popolnoma zdrave, uspevajo odlično in dajejo obline pridelke. Eden naših kmetov, tudi sam izkušen ekozelenjadar, je bil prepričan, da tu mora biti kak skrivnosten recept. Vendar pa je pogled na urejena kompostišča, negovan strojni park in ne nazadnje tudi na vzorno trgovino na kmetiji potrjeval, da je na delu predvsem visoka profesionalnost in ljubezen do poklica.

»Oaza za počitek« z okrasnim rastlinjem, senčnicami in klopami, ki so jo v času našega obiska ravno dokončevali, pa je pričala tudi o socialnem čutu

lastnika, zato se tudi 14 zaposlenih verjetno tu počuti, in tudi dela dobro. Kmet je povedal, da je sodelavcev pravzaprav veliko preveč za tako kmetijo, a da je tudi dela res veliko in to mora biti po njegovem dobro opravljeno, zato raje vidi, da je ljudi več in da vse lepo teče, dokler ekonomika kmetije to omogoča. Kar štiri sodelavke skrbijo samo za pridelavo kalčkov. Ta del je zaradi visokih zahtev glede varnosti hrane (kalčki so posebno občutljivi za okužbe) popolnoma izoliran.

Veliko pridelkov prodajo v trgovini na kmetiji in prek naročniškega sistema ekozaboječkov. Del prodajo veletrgovcem, zlasti kalčke ter oprano in pakirano listno zelenjavo za solate.

Zaključili smo, da se švicarske ekološke kmetije soočajo s podobnimi izzivi kot slovenske, vendar pa so kmetje predvsem veliko bolje povezani, ko gre za nastop na trgu. Zato precejšen del švicarskih potreb po ekoživilih lahko zadovoljijo z domačo pridelavo. Druga očitna prednost pred Slovenijo pa je v dostopnosti in kakovosti svetovanja za ekološko kmetijstvo. FiBL ima tu gotovo vodilno in odločilno vlogo. Vendar pa je bilo tudi to mogoče prav zaradi povezanosti ekokmetij in njihove visoke zavesti o pomenu znanja za uspeh pri delu. Prav kmetje sami so bili namreč že pred 38 leti soustanovitelji in sofinancerji svoje lastne, zasebne ekokmetijske svetovalne službe in raziskovalne ustanove v obliki

FiBL, ki jo zaradi njene uspešnosti danes sofinancirajo tudi kantoni in država.